

Första roten, tomt 28

Kvarteret Biskopen

Elfte roten 1637–57

Sydvästra hörnet mellan Södra

Första roten 1657–70

Larmgatan och Västra Hamngatan

På denna tomt låg ursprungligen en repslagaregård. Naturligt nog bosatte sig repslagarna här öster om den av drottning Kristina till *handelsmannen Hans Macklier* och *majoren Adrian Anckarhielm* den 20.5.1646 privilegierade repslagarebanan. På ungefär denna plats i mantalslängden finner man – utan att kunna bevisa på vilken tomt vederbörande bodde:

1. 1641:

Christian repslagare

(Underligt nog redan) 1641–44, hans änka 1645.

Denna änka är identisk med den ”Anna Repeslagares” som står i mantalslängden 1646 men var död 1647. Det är möjligt att Christian repeslagare arbetade på det repslageri som på 1639 års karta finnes utmärkt som Reperslagareberget inom det nuvarande Lorensbergsområdet (se Bodman FIG:10).

Den 9.7.1645 krävde *Frans Barker* salig Christian repeslagares hustru. Hon svarade, att skulden borde ha betalats ur oskifto bo. Nu hade hon fått dela arvet med övriga arvingar och ville inte ensam betala pengarna.

Vid kämnärsrätten anfördes den 6.10.1647 att *Botila Olofsdotter* hade fått sin andel både löst och fast efter sin son Christian Repslagare. Därför kunde hon inte utfå ytterligare arv genom sin tvist med sal Anna Repeslagares nu efterlättna andre man ”Jöns smed”.

Hos Christian repslagare hade 1641–44 bott en *Börge Olofsson* men 1641–47 också en *Joen Björnsson* som omtalas i mantalslängden ända till sista året 1655 som ”Joen Björnsson Cronans båtsman”. Han bör vara identisk med den ”Joen Björnsson skeppare på Licentskeppet vid Kungl. Tullkammaren” som enligt uppgift i magistratens handlingar 1671 (EIIa:31, 2.10.1671, se även resolutionsboken detta datum) sedan barndomen hade ”tjänat Kungl. Maj:t som officerare”. Han hade under denna tid haft sin hemvist här i staden och hade ”såsom andra Cronones här boendes tjänare och båtsmän åtniutit den förmohn som de andra ännu åtniuta och till Cronan och staden förmedelst Cronens tjänst med bakugns- och Tomtepenningars ährläggande förskonte warit. Men nu för 3 år sedan taxerat till wachte- och contributionspenningar och för samma penningars afläggande af stadzbetjante Exeqverat”. Han befriades alltså från den kontribution som pålagts honom för tre år sedan.

2. *Jacob Möller repslagare*. Det händer att man understundom under 1600-talet använder förnamnen Jacob och Joakim omväxlande på samma person (t.ex. en Jacob eller Joakim Lemmike i Uddevalla, om släkten se Uddevalla Skol- och Herdaminne av C. W. Skarstedt, s. 185). När det sålunda här i elfte roten 1648 och 1650 omtalas en *Joakim repeslagare* och 1649 och 1652–54 en *Jacob repeslagare* så kan det ha varit samma person.

I räkenskapsboken omtalas 8.7.1648 Jacob Möller repslagare. I kämnärsrätten den 21.7.1648 behandlades ett slagsmål mellan Jacob repslagares lärodräng och *Olof Ifwarsson repslagare*. ”De have warandra opå Reparebenen i brådan skillnader anfallet, kinpustat och slaget”. ”Jacob Repslagares gård” omtalas i räkenskapsboken 1655. Den kostade 50 rdr och för den betalades 1 rdr i huseköpspengar. Det är svårt att veta om det är denna gård som såldes eller en annan som köptes av Jacob repslagare.

3. *Adrian repslagare*. I mantalslängd 1654–55

4. *Olof Ifwarsson Repslagare* omtalas i längderna från 1647 till 1670 och hans änka t.o.m. 1679. Han bör vara identisk med Olof Ifwarsson repslagare ovan, vilken också nämnes i kämnärsprotokollet 20.10.1669, då han krävde Lars Bengtsson karduanmakare. Änkan ägde enligt den på riksarkivet förvarade tomtlängden för 1676 ½ tomt.

5. Men i sistnämnda längd finner man även liksom i 1681 års bakugnlängd *Per Svensson repslagare*, som kan vara Olof repslagares änkas måg, eftersom man inte finner honom bland dem som betalade huseköpspenning.

6.4.1709 krävdes i kämnärsrätten avlidne repslagaren Pehr Svenssons änka *Annicka Olsdotter* krävd på betalning för hampa av Amianska sterbhuset. Hon hade betalt med arbete och pengar till mästaren i banan *Anders Folchers*.

Enligt kämnärsprotokollet 2.3.1687 uppvisade *hustru Gunilla Jönsdotter* ett köpekontrakt som hon hade slutit med Olof Repslagare om deras gård. Olof repslagares hustru ville på inga villkor mista gården. Hustru Gunilla hade inte betalt något på gården, blott omkostnaderna 1 d smt 11 öre. Kontraktet, som blott var underskrivet av gode män, som vittnen, ej av Olof repslagare, upphävdes. – Vid kämnärsrätten 26.8.1663 uppträdde Olof repslagare som käreande mot *Wilhelm Hunter*, representerad av sin måg *Adam repslagare*. Wilhelm Hunter skulle ha slagit Olof repslagare blå och blodig.

Per Svensson repslagares änka står i tomtöreslängderna hela tiden åren 1699–1730. Per Svensson repslagares gård under reparebanan uppbjöds av Riksens lånebank 1.4.1701. Änkans tomt värderades 1715 till 80, huset till 40 och lösöret till 10. Det måste alltså ha varit en mycket liten gård men ändå upptages där 1717 i upphandlingslistan, där Per Svensson repslagares änka betecknas som sjuk och fattig utom änkan själv alla dessa (plus eventuella här onämnda barn)

Johanna Månsdotter och *Helena Olsdotter*, vilka var fattiga och oförmögna.

Överskäraregesällen *Simon Sunnerberg* med hustru *Ingrid Bengtsdotter*

Soldathustrun Maret Åkesdotter

Hauboisten Petter Pettersson med *hustru Maria Persdotter*. Petter Pettersson tillhörde Wittings regemente. Kallas 1723 ”demitterad”.

Johan Lidt soldat.

Kanske var *hautboisten Petter Petterssons hustru Maria Persdotter* Per Svensson repslagares dotter, ty 1731 hade hautboisten övertagit gården och betecknas som demitterad, utfattig och näringslös i RKG. 1734 skriver samma källa ”ibm Enkjan Anna Pelican äger en stuga uti denna lilla gården, fattig”. 1741 omtalas gården som ”avskedade hautboisten P. Petterssons ödegård”

Den 3.2.1741 såldes hautboisten Petter Petterssons gård på auktion. Förmyndare för hans barn var sadelmakare *Christoffer Dehio*. Köpare var trähandlare *Anders Drake* och gården kallas första året och ännu 1753 ödetomt. Köpesumma 105 d 1 öre smt. Första uppbud 6.4.1741.

Om Anders Drake har mycket skrivits, t.o.m. hela romaner. H. Fröding (BGHF) har skildrat hans mellanhavanden med Göteborgs magistrat i ett kapitel ”Ytterligare oro”. Eftersom Anders Drake ägde södra delen av 2.33 fr.o.m. 1737 har jag skildrat hans liv i ”Göteborgs hjärta” (II:88–89) och där berättat att han var son till en gammal soldat Olof Drake, som 1709–26 ägde ett litet hus och en krog i Otterhällan i andra roten, där även Anders Drake bodde 1723. Här skall endast ges några kompletterande glimtar:

Vid Sävedalens februariting 1738 anklagades Anders Drake för att han första bönedagsafton och Bönedagen hade hållit stor traktering med musik och dans långt in på natten så före som efter Bönedagen, varigenom Drake såsom traktör ”Bönedagsfriden otillbörligen skall hava violerat”. Han hade serverat flera överflödiga rätter under den förbjudna tiden.

Den 5.8.1740 protesterade Anders Wahlstedt mot det ingrepp i handelssocietetens enskilda rättigheter, som Anders Drake och Carl Jönsson gjorde: den förre genom handel med skeppsvirke, master, spiror och brädehandel, den senare genom att handla med skeppsvirke och ek. De båda trähandlarna hade samlat en anseelig mängd virke i hamnarna. Anders Wahlstedt begärde konfiskation. Virket hade upphandlats för Ostindiska Kompaniets räkning (EIIb:24, 9.8.1743).

Det berättas 3.8.1744 (EIIb:32) att ”holtzhandlanden” Anders Drake i enlighet med det av honom den 13.6.1744 slutade kontraktet redan hade uppfört bron över Mölndals å vid Underås.

Olof Aurell insände 1748 en lång inlaga till magistraten angående vad han uthärdat i hela 12 års tid ”särdeles och i synnerhet av den mycket orolige och ospake Anders Drake”. – Olof Aurell var oskyldigt drabbad av åtskilliga ”påbrackta” processer. Det gällde bl.a. 40 tolfter stockved, som Anders Drake hade beskyllt Olof Aurell för att ha begärt till stadens tegelbruk (EIIb:45, 23.8.1748).

Kungl. Maj:ts utslag ”uppå Trähandlaren och Borgaren i Göteborg Anders Drakes igenom dess hustru Ingrid Drake anförda underdåniga besvär – över dom varmedelst Drake för thet icke all-enast skall hafwa omgått med upproriske tankar om Kungl. Maj:ts tagna författningar till dala-upprorets dämpande” finnes i Göteborgs stadsarkiv (EIIb:45 18.5.1748).

I tomtöreslängderna 1745–55 kallas denna gård borgaren Anders Drakes eller hustru Ingrid Drakes ödetomt. Den tillhörde 1765 ”hustru Drake”. Ingrid Drake uppsade burskapet 11.7.1766. Hon skulle flytta till bryggaren Anders Carlund. Hon ville betraktas att ha ett hushåll med honom och slippa egen skatt (EIIb:117, 17.7.1766).

Postinspektören *Sifwert Stobeus* krävde 1767 hustru Ingrid Drake på 500 d smt, som han fått löfte om att lyfta av kapten *Börge Philip Schechta*. Skulden bestod ursprungligen av 3 500 d smt, som Anders Drake enligt förskrivning 20.12.1762 var skyldig Schechta. Till Ingrid Drake skrev B P Schechta 12.2.1767: från ”Sicktuna” (EIIb:121). ”Nog hadde Madame hafft förtroende hos mig, hade ey Satans trotienare, som ey annat hafwer för händer än stifta ondt ibland menniskor mig berättat, att Madame wille med otäck ansee min goda wilja och wälmening, dett Hr Anders Carlund redan rönt. Iag har redan skrifwit Herr Postinspektör Stobeus – iag förbehåller mig madames gamla wänskap och näst flitig hälsning till alla madames anhöriga och alla den madame kiänner som gud fruchta, herr handelsman Qwiding med fru Sara och hennes hälsas öfvermåttan, nu har iag länge nog plågat mig med gissning och de iag lärt skrifwa på Bohus Fästning, tiufwars tiuf-

wanäste inom tasklås (") förblifwer iag Madames tienstlydigaste tienare". Capitainen och Riddaren Börge Philip Schechta skrev till Postinspektör Sivert Stabeus daterat Wilunda 21.7.1767?:

Han berättade att han förgäves hade krävt Ingrid Drake på 500 d smt: "Madame Drake har gjort at det gamla ordspråket träffar in, man lånar sin wän och kräver sin owän, skulle hon med dess systerson ey godwilligt betala skall det kosta dem mer för mindre etc... At den afledne Draken war en ärlig man på jorden wet alla men at hans egen hustru wil göra honom til en skiälm på dess döda mull, det skall henne ej lyckas etc" (EIIb:121)

Den 6.5.1769 inlämnade J Rullman och Anders Carlund följande brev till magistraten (EIIb:134):

"Som Drakiska Egendomen icke allenast är graverad för anseenlige PänningePåsters Interesser dragande, utan ock än ytterligare fördjupas medelst Cronans och stadens skatter och Inqwartering, hwilke någre år tillbakar lära ofelbart ännu stå obetalte. Alt therföre är wår aller ödmiukaste anhållan Högädle Magistraten höggunstigst täcktes foga och fastställa en jämlik anstalt enligt sitt fälte utslag under den 18 Januari innewarande år, angående afgiften för wärkhusets nyttjande och at alle the hyror, som bemälte egendom åhrl. af sig kastar, så af lofl Siömanshuset, som herr Doctor Beijer och Herrar Handelsmännen Hans och Jacob Busck måtte hos bemälte herrar få stå uti qwarstad att tillfalla then, som wid Rättegångens slut blifwer för rätter ägare till gården förklarad." (EIIb:134)

Den 12.5.1769 svarade Ingrid Drake Jonas Rullman och Anders Carlund på följande sätt:

"När hwarken Bryggaren Jonas Rullman eller Anders Carlund kunna wisa, at jag är till någon af dem skyldig en enda fyrck, och än mindre, at målsmanskap öfwer mig blefwit till dem updragit, så kunde wäl med skäl undras på deras otidiga begär at få qwarstad på de medel, som för min fastighet årligen kunna inflyta, om icke dessa Personer förut wisat sitt kynne at wilja slå under sig all Egendomen och sedan lämna mig med stafwen i handel, då iag för sjuklighet och ålderdom hwarken orkar arbeta eller gå omkring och tigga, utan om ingen skulle förbarma sig öfwer mig, iag nödwändigt måste swälta till döds, therest the wunno sitt syftemål.

Jag hoppas högädle Magistraten gunsträttwisligen och af Christeligit medlidande skyddar mig från slika gudlösa försök etc".

En packe brev från Anders Drake från Bohus förvaras i EIIb:94,11.12.1758.

I ett brev från Anders Drake, daterat 21.2.1760 på Bohus, omtalar han att hans hustru under hans 14 svåra år har måst betjäna sig av fullmäktige särskilt av *kommissarie Johan Anders Blomberg* (EIIb:97).

Ingrid Drake överlät 25.10.1758 sin masthamn i Masthugget till *Christian Arfwidsson* (EIIb:92, 7.6.1758).

Våren 1759 skrev Ingrid Drake ett långt brev till magistraten angående den 14-åriga kamp som hon under mannens bortovaro fört med *Anders Enander* angående Anders Drakes affärer med honom. För att förekomma vidare oenighet mellan Anders Enander och hennes man hade hon för Anders Drake fördolt Enanders räkning på 600 d smt. Hon begärde betalning av sin motfordran på Anders Enander på 641 d 28 öre smt. – Det framgår att Ingrid Drake varken kunde läsa eller skriva. Anders Drake och Anders Enander hade tidigare haft bolagshandel ihop (EIIb:96).

Den 11.7.1761 gav Ingrid Drake fullmakt till *herr Lars M Carlund* att inför högädle Magistraten göra handsträckning med *mäster Michael Achinger* samt att erkänna att den till honom enligt

köpebrev av den 16.10.1744 av Ingrid Drake och Anders Drake försålda gården var betald, så att av köpeskillingen 1 850 d smt ej det ringaste återstod (EIIb:100).

I ett brev daterat Carlsten den 18.12.1749 skrev Anders Drake till sin kära hustru och gav testamente till Anders Carlund. När testamentet efter Anders Drakes död framlades betecknas Anders Drake som Anders Carlunds farbroder och "madame Ingrid Drake" som hans faster. I brevet från Carlsten skriver Anders Drake: Angående min svågers ofärdige son, så hemställes till kiära wän, om detta inte är hennes wilja som min, att efter din och min död, han allena får bliva ägare af vårt BryggeriePrivilegie och dessutom arf eller lott och byte få ett Tusende dahler smt att begynna med, det öfriga af vår egendom förhålles efter Lag och på den händelse det är kiära wäns wilja, så kan han nu för Poike inskrifwas uti Gillet Anders Drake. (Konfirmerades Bohus 4.8.1755 av Anders och Ingrid Drake) (EIIb:100, 20.2.1765).

Anders och Ingrid Drake hade på vissa villkor på fem år upplåtit sitt ägande brygg- och brännvinsverkhus med tillhörande redskap till före detta ostindiefararen Jonas Rullman. Även några av deras husrum ingick i överenskommelsen. 1) Rullman hade bl.a. oriktigt angivit att hökaren *Lars Hangström* var löftesman. 2) Rullman hade ej i rätt tid betalat arrendesumman. 3) Rullman anklagades för att illa hantera de av honom lånade verktygen och kärilen. 4) Han hade utan tillstånd idkat sillsaltning i deras verkhus. – Anders och Ingrid Drake uppsade Rullman till avflyttning nästa Mikaeli. Denne tredskades och ville inte flytta förrän till nyår. Det framgår att portkammaren, sal och kök och bageristugan var gemensamma (EIIb:105, sommaren 1763).

I ett brev från Gamla varvet skrev *timmermannen vid skeppsvarvet Wiken Anders Carlsson* och talade på egna och andra medarvingars ("medarvas") vägnar och begärde bouppteckning efter avlidne bryggaren Anders Drake (EIIb:111, 1.5.1765)

Ingrid Drake talade i sitt svarsbrev om förord mellan henne och Anders Drake samt om försening av bouppteckningen genom "dageligen inkommande fordringar, hwarom hon aldrig minsta kunskap ägt". Hon talar också om "en vid namn Anders Carlsson och flere dess så kallade medarwe" och ifrågasatte hans närvaro vid den kommande bouppteckningen. Hon hade aldrig förrän nu haft sig bekant, att hennes avlidne man Anders Drake "haft så nära anförwanter hwilka under hans elendes tid aldrig wisat sig och af Bouppteckningen, sedan gjäld och skuld blifwer betalt, icke lærer blifwe delaktige". Hon undertecknar sig Ingried Drake (EIIb:111)

Jonas Rullman ägde fordran på 5 090 d smt i Anders Drakes sterbhus härrörande från kapten Börge Philip Schecktas och *bokhållaren Torsten Lundstedts* intecknade fordran. Rullman begärde inteckning i Ingrid Drakes eller Carlunds fasta egendom vid västra hamnen (EIIb:137, 15.7.1769: se mag.prot. 16.3.1767. I EIIb:137 finnes ett tjockt häfte med uppgifter om Drakes skulder).

Hustru Ingrid Drakes lösa egendom lades redan den 18.9.1769 under kvarstad på grund av 1 932 d 16 öre smt skuld till Kungl. Maj:t och Kronan. Redan före detta hade bryggarna Jonas Rullman och Anders Carlund tagit hand om hennes fasta egendom (EIIb:141, juli 1770)

Den 22.2 1773 lät *bagareåldermannen mäster Carl Fredrik Brehmer* första gången uppbjuda en i stadens första kvarter och vid västra hamnen emellan reparebanan å södra samt för detta *handelsmännen* Vincent Beckmans, Beyers och Compagnie men nu mera murmästaren Paul

Dolcks hus å norra och snickaren Peter Ömkes gård å västra sidan belägna tomt med dess åbyggnad, som åldermannen Brehmer köpt av nu mera avlidna bryggareänkan Ingrid Drake och hennes anförwanter Anders Carlund och *Nils Appelberg* den 3.2.1766 för 900 d smt. Brehmer hade hemjudit gården till naborna och till *handelsman Johan Schutz* som ägare av reparebanan.

Denne Carl Fredrik Brehmer var son till ett *bryggarpär Herman Bremer och Magdalena Hemtzig* i Stockholm. Han fick burskap som bagaremästare 26.6.1747 och avled 4.7.1784. Hans *hustru Cornelia Hall*, död 24.6.1791 (bou 1.3.1792) var förmodligen född 1739 som dotter till *handlanden Benjamin Hall*, död 1748 och *Cornelia Åkesson*.

Cornelia Hall efterlämnade hus och gård på tvenne tomter vid Kungsgatan nummer 38, värderad till 2 666:32 rdr specie samt en halv tomt vid Västra Hamnen och reparebanan nummer 27 (”), bebyggd med en bod och värderad till 100 rdr specie.

Utom denna halva tomt vid västra hamnen och reparebanan, nummer 28 i första roten, efterlämnade makarna hus och gård på tvenne tomter vid Kungsgatan (nummer 34) och Magasinsgatan (nummer 16), andra roten 125. Allt inköptes av mågen *bagaremästare Johan Engelblom* (född 1767, burskap 12.12.1794). Tomten här vid västra hamnen kallas 1785–92 bagaren Brehmers änkas bebyggda tomt Från 1795 till den stora branden 1.11.1804 kallades fastigheten ”bagaren Engelbloms tomt”.

Tillsammans med nummer 29 ägdes 1.28 1807 av *snickaren Niclas Westerlind*.

Senare uppbud av 1.28–29

30.4.1810 av *målaremästare och tapetmakaren Isak Wedberg*, född 1770, död 1.4.1828 ägde enligt bouppteckningen grundmurade trevåningshuset av sten på tomterna 28–29 i första roten i hörnet av V. Hamngatan och vällen, värderat 5 300 rdr banko. Gift 1.5.1807 med *Dorothea Bruhn*, född 1789, som efterlevde, dotter till *målaremästare Magnus Bruhn* och *Helena Ross*, död 25.3.1813.

Lessiska Donationsfonden	22.12.1834
hovsmedsmästare Joh. P Norström	24.8.1835
	5.1.1852
snickare Lars Christensson Berg	2.8.1852
bleckslagare G Eklund	4.2.1856
nämndeman Gustaf Gustafsson	2.3.1868